

Szlabóczky Pál

KRIVANOIDÁK - XC.

Solifluctió, kryoturbatió, - egyéb „flukciók” és „turbációk”

Miskolc, 2021

Szlabóczy Pál

K R I V A N O I D Á K - X C .

Solifluctió, kryoturbatió, - egyéb „flukciók” és „turbációk”

Baráti megemlékezés **Kriván Pál** geológus egyetemi tanárról,

a Magyarhoni Földtani Társulat Tudománytörténeti Szakosztály

2017 november 20- i előadó ülésén

Zsadányi Éva szervezésében

Miskolc, 2021

ISBN 978-615-01-2778-1

Szerzői magánkiadás

Felejthetetlen társulati elnökünk, Dr. Baksa Csaba az előadás írott változatának kiadását tervezte, ami végül ezzel a magánkiadással valósulhatott meg.

Készült 30 példányban

2021 ősz

Előszó egy személyes megemlékezéshez

Egyetemista koromban az első geológus, aki a szakmánkkal megismertetett, dr. Kriván Pál egyetemi docens volt, vagy ahogy mindnyájan ismertük, Pabló. Elemző földtan keretében lestük a tudomány fáklyafényét. Megpróbáltam visszaemlékezni, hogy mit is tanultunk tőle. Nos, a végeredményt nem lehet tételes tudásba összefogni. Óráin szó volt mellesleg még a földtanról is. Élvezetes előadó volt, így mindig ott ültünk az órákon, és hallgattuk Pablót, professzorok vallási hovatartozásáról, nőügyekről, zenéről, építészetről, negyedkorról, Bacsák Györgyről és sok másról.

Két végén égette a gyertyát, és gyorsan ment el, a sors (köszönet neki) nem várta meg, amíg az, és az Alzheimer kór öregség végez vele. Amint elment, a tanszéken minden rendesebb, formára szabottabb – és unalmasabb lett. Elvitte magával a színt, és a vibrálást. Az őt követő oktatók révén a szakma kilépett ebből a reneszánszra hajazó kulturális, társadalmi környezetből, amelyet Pabló épített fel.

És milyen a hálátlan emlékezet? A rendezett, tételes és rágós előadásokra már nem emlékezünk, de az Elemző földtan örve alatt belénkoltott Carpe Diem életelvre bezzeg igen. Így böngésztem végig ezt a profánnak látszó írást és örömmel ismertem fel benne azokat a kis történeteket, amelyek részben velünk is megtörténtek Pabló előadásait hallgatva, paprika pálinkáját próbálgatva.

Kérem az olvasót, ne szörnyedjen el, és ne forgassa a szemeit, Pali ilyen (is) volt. Emlékművén legyen ez egy kis vadvirág csokor, Szlabóczky Pali gyűjtéséből.

Miskolc, 2021. ősz

Dr. habil Földessy János egyetemi tanár

Miskolci Egyetem Ásványtani és Földtani Intézet

Pont a mai napon 32 éve, hogy a 90 éve született, legtehetségesebb magyar geopolihisztor meghalt, miközben még telefonálni próbált. *Vajon kinek?* Farkasréti sírbeszédében ilyen szavakkal méltatta Őt *Dr. Kaszap András* (*Földtani Közlöny 116. kötet*) „**Istenáldotta tehetséged és a nyomában járó kiválasztottság...kitárulkozó egyéniséged...a század különleges tehetsége... ...sziporkázó szellemed...**” (1. kép).

1. kép

Pályáját *Mensáros Péter Pali* szellemiségéhez méltó, ékes dramaturgiával ismertette a *Földtani Közlöny 117. kötetében* (2. kép).

Dr. Kriván Pál

Dr. Kriván Pál emlékezete

1927 — 1985

Mensáros Péter*

2. kép

Először 1953/54-ben a miskolci egyetemen rendezett **hidrogeológus technikus tanfolyamon** hallottam Őt előadni a barlangi üledékekről, ami hatására barlangász barátommal, *Király Péterrel* azonnal ilyen labor. vizsgálatokba kezdtünk.

Személyes barátságunk *Dr. Balogh Kálmán* bükki térképezését bemutató kétnapos tanulmányúton kezdődött egyetemista koromban 1961-ben (3. kép), amely Hollóstetőn a Borsodi Szénbányászati Tröszt üdülő telepén

zárult fokozódó hangulatú szalonba sütéssel, borozással. (4. 5. kép)

3. kép

4. kép

Már indultak volna a buszok a budapesti vonathoz, amikor egy fővárosi gimnazista leányosztály érkezett a turistaházhoz. Az osztályfőnöknő – érezvén a veszélyt – azonnal a szobákba parancsolta a leányokat, rájuk zárva az ajtót és lefeküdt aludni. Mi egy tűzoltó létrán kimenekítettük a leánykákat és az egeri műúton lovagi tornát játszottunk velük: mi voltunk a lovak, ők a nyakunkban a lovagínák. A nagy sikítózásra a tanárnő felébredt, örjögött. *Balogh Kálmán* (nekem Kálmán bácsi régi családi kapcsolataink miatt) próbálta a renitens csapatot a buszokba hajtani, de mi ellenállva, Pali irányításával énekeltük: „*Én vagyok a, én vagyok a Kunság ifi, nem parancsol nékem senki...*”. Végül kaptam Kálmán bácsitól egy kijózanító pofont, amit máig büszkén őrzök.

5. kép

Kapcsolatunkban döntő volt a budapesti műegyetem *Papp Ferenc-tanszékén* 1966-68 között tartott **első mérnöki geológiai szakmérnöki kurzus**, ami egy életre szóló segítséget (ahogy Ő szerette mondani: „kilincset”) adott ipari mérnöki tevékenységem geológiai rejtélyeinek megfejtéséhez. Az egzakt, száraz, racionális előadásokhoz szokott mérnököknek olyan élmény volt Pali naturogén, humanoid kisugárzása, hogy – nem kis problémát okozva a szervezőknek – a hallgatóság kérte, a Talajmechanika-2. tantárgy, amúgy is ismert előadásai helyett az **Elemző Földtan** prolongálását a következő félévre is. Ha nem jelent meg a műegyetemi előadásán, át-villamosoztunk Múzeum körúti rezidenciájára, ahol egy déli alkalommal azonnal két ételhordónyi maradékot hozott a menzáról nekünk, miközben dupla csillámmal újra festett szobájában ámulattal nézegettük a fal-dekorációt: a szemérem szörzet, valamint löszbábókból összeállított phallos gyűjteményeit. Itteni látogatásaim során rendkívüli emberekkel találkoztam: *Huszárik Zoltán* filmrendezővel, egykoron jó nevű, marginalizálódott paleontológusokkal, vagy óhatatlanul behallgattam *Vértes Lászlóval* kibékülő telefonálásba. Pali sokszor nem a tárgyszerűen következő anyagot ismertette, hanem mélyre tekintő, tudománytörténeti elemekkel tarkított dialektikus szemléletet adott, a megtanulandó anyagot kijelölte *Vadász Elemér*: Elemző Földtanából. Egy jellemző története: *Pávai Vajna* hogyan ismerte fel a solti Tétel-halom pannon homokkő bázisát, kocsmai vizezése során.

Tudásának áradása a kirándulásokon csúcsosodott ki: Dunaújváros (6. kép), Bugac, budai Vár-hegy, Róka-hegy, Dunakiliti. Színes emlékem *Dedinszky János* meglátogatása Nagykanizsán (lakásán óceániai emléktárgyak, élő majmok), visszafelé Balatonlellén betérés a 90 éves *Bacsák György* hajóépítő műhelyébe, ahol a sarokban egy szép cigány leány várakozott...

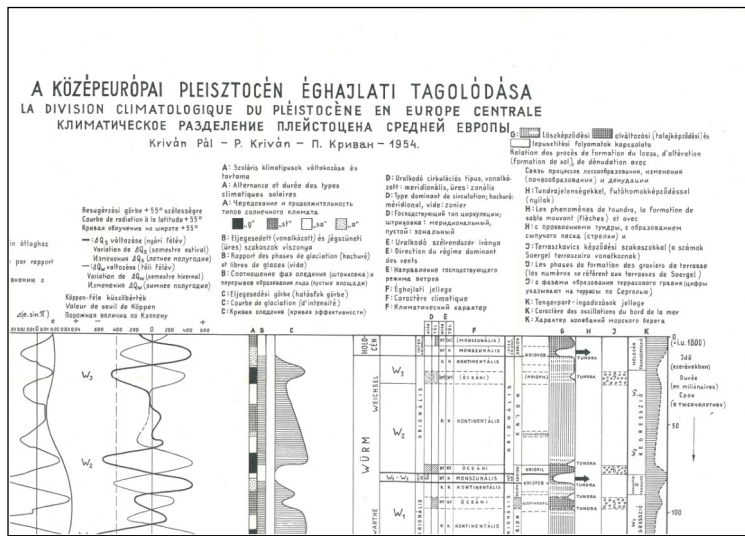
A negyedidőszaki üledék képződés, lepusztulás folyamatait nem a földrajzosok által alkalmazott **látvány-leírással**, hanem a láthatatlan egykori **genetikai folyamatok ELEMZÉSÉVEL** vizsgálta. Ezért ott nem szerették: a Földrajzi Értesítő szerkesztőségébe benyújtott tanulmányomból törölni kellett a Rá való hivatkozást.

A **Közép-európai pleisztocén tagozódása és a paksi szelvény.** (Földt. Int. Évkönyve XLIII.) tanulmányának megjelenése után (7. kép) a KGST-s országok egy nemzetközi konferenciájára érkező geológusok éppen hogy lerakták csomagjaikat, máris izgatottan keresték szobáról-szobára haladva oroszul: „**Gde Krivan, gde Krivan ?**”

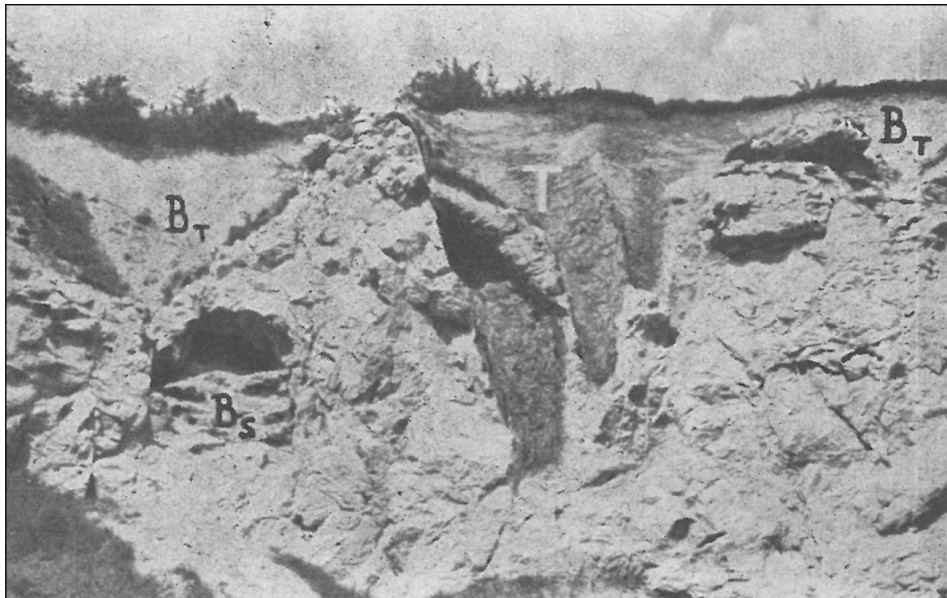
6. kép

Ugyanilyen nagy jelentőségű a földrajzosok és barlangászok által szinte kizárólag negyedidőszakinak és szárazföldinek vélt barlangképződés mellett, a paleogén tengerparti szubgressziós karsztosodási folyamatok felismerése. Ezt ismertető tanulmánya: **Mezozoós karsztosodási és karsztlefedési szakaszok, alsóbartoni sziklásparti jelenségek a Budai hegységben.** (8. kép) **A szubgresszió fogalma.** (Földt. Közl. LXXXIX.)

7. kép

Ennek alapján tudtam értelmezni a bükki és keszegi hegységi vízkutatásoknál az eocén és alsó miocén karsztosodási reliktumok alapján felszíni és fúrású feltárásaimat. Az előbbi pleisztocén tagozódási jelek nyomán ismertem fel sík és dombvidéki jégkorszaki mikrojelenségek alapján földcsúszások, szivárgások okát: az areális és lineáris **denudációs/akkumulációs és szoliflukciós** elváltozásokat.

8. kép

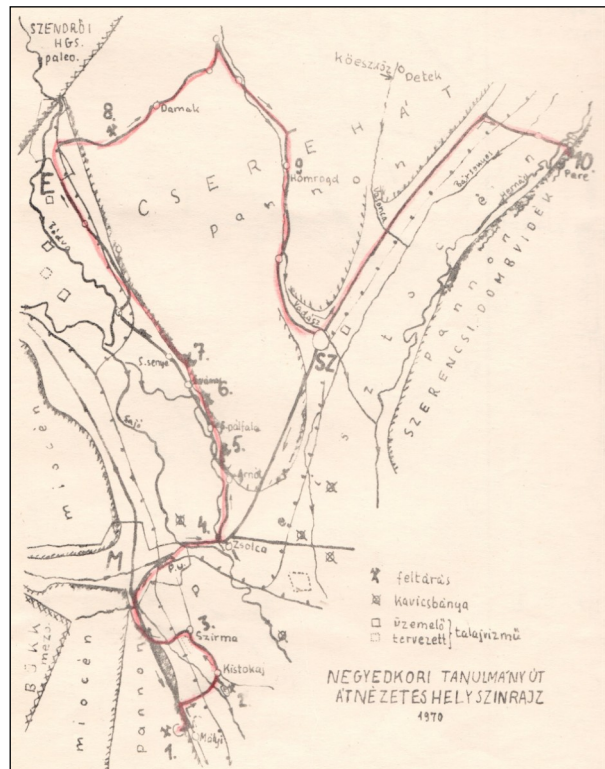
A fluviogén vastag kavicsos összletekben pedig a „**kryophil/kryophob**” összehatárokat jelző agyagos, cementációs zónák megfigyelésével tudtam szétválasztani a talajvíz emeleteket.) A **meder vándorlással** járó jelenkori bevágódás és áthalmozódás Pálitól kapott (de itt *Miháلتz* által elővezetett) ismerete segített a Szegegyáréti szennyvíztisztító telep tervezésének mérnökgeológiai előkészítésénél. A löszszelvényekben „rejtőzködő” mikrotektonikai elemek felismerésével járulhattam hozzá a Paks térségi jelenkori kéregmozgások nyomozásához.

Szakmérnöki rajongásunk miatt halálának egy éves évfordulóján szakülést rendeztünk a Mérnökgeológiai Szakosztályban, amely anyaga megtalálható a *Mérnökgeológiai Szemle 36. számába (9. kép)*. A magyar mérnökgeológia óriási vesztesége, hogy nem készültek el várva-várt egyetemi jegyzetei sem kvarteorológiából, sem elemző földtanból, pedig erre a Mérnök Továbbképző Intézet keretében ekkor lehetőség lett volna.

<p>MÉRNÖKGEOLÓGIAI SZEMLE A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT Mérnökgeológiai—Környezetföldtani Szakosztályának időszakos kiadványa Szerkeszti a Szakosztályvezetőség közreműködésével Scheuer Gyula és Horváth Tibor 36. kézirat Budapest, 1988 március hó</p>	<p><u>TARTALOMJEGYZÉK</u></p> <p>Karácsonyi Sándor: Kriván Pál közreműködése és tevékenysége a műszaki földtanban ..... 1</p> <p>Szlabóczky Pál: Dr. Kriván Pál közreműködése a mérnöki to- vábbképzésben ..... 7</p> <p>Mantuáno Jenő: Bős - Nagymarosi vízlépcső rendszer sziget- közi mérnökgeológiai feltárásai Kriván Pál- lal ..... 11</p>
--	--

9. kép

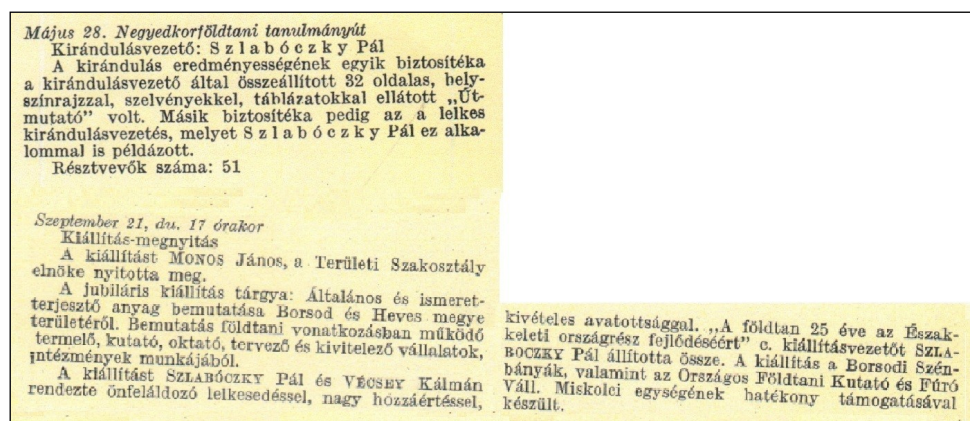
1970-ben több jelentős alkalom adódott barátságunk továbbérésére. Májusban a Társulat Északmagyarországi Csoportja egy országos **negyedidőszaki-építésföldtani borsodi kirándulást** szervezett, amelyen szép számmal budapesti érdeklődők - köztük a Társulat vezetése és Kriván Pali is - megjelentek (10. kép).

10. kép

Az általam összeállított és előre kiosztott kirándulásvezető egy jelentős tévedésére Pali rendkívül diszkréten hívta fel figyelmemet. A nagy érdeklődést kiváltó bejárás alatt zuhogott az eső, így érthető, hogy útközben betértünk minden „védőitalos” helyre. Ez Miskolcra visszatérve is folytatódott. Mielőbbi hazatérésem szándékával, este csak egy zakóban csatlakoztam a belváros divatos éttermében vacsorázó elnökünk *Nemecz Ernő* és titkárnőnk *Forbáthné Mária* társaságához, de innen egy csoporttal kiválva, *Pali* vezetésével betértünk több „intézménybe”, majd az avasi Bortanyán szentesi kézilabdás lányokba „ütköztünk”. Záróra után bedörömböltünk egy szanálás alatt álló Avas-alji házban vegetáló barátomhoz nem tudva, hogy válófélben lévő felesége éppen most tért vissza hozzá. Ennek ellenére a barátom fürdőköpenyben azonnal zongorához ült. A társaság táncrea perdült, a villanyokat oltogattuk, a 150 cm magas edző idegesen rohagált az „eltűntek” után. (A további részleteket mellőzöm.) Éjjel a Színház előtt leállított villamossal még elértük az utolsó éjszakai vonatot, ahol egy barátságos kalauznőre bízam a

„Tanár urat”. Másnap telefonált, hogy épségben megérkezett egy borsózőld kalappal a fején, de nem maradt-e nálunk a kedvenc kucsmája? Szétnéztem az előszobában, majd válaszoltam: „kucsma nincs, csak egy balra gombolós női esőkabát, amiben én jöttem haza...” Az 1970-es **miskolci jubileumi földtani MTESZ kiállítás** rendezőjeként a nyitás előtt végigvezettem a bemutatón Feleségem kíséretében. Mikor megtudta, hogy Mauritz-lány, mindjárt jellemezte *Mauritz-professzor* szeretetre méltó egyéniségét. A kirándulásról és a kiállításról is a *Földtani Közlönyben* (100./4. és 101./1.) számolt be (11. kép).

11. kép

Most következzen egy másik kalandtörténet. Mi ipari geológusok, mérnökök igyekeztünk Pali közismerten negatív pénzügyi helyzetén segíteni (FTV-től, VÍZITERV-től, Bányászati Kutatótól). Miskolci munkahelyem az OFK FV Északmagyarországi Üzemzetősége rajta keresztül megvette az egykori *Jugovics-tanszékről* kislejtezett, de *Józsa bácsinál* megőrzött teljes Földtani Intézeti Évkönyv és Évi jelentés sorozatot 8000 Ft-ért, ami mai áron több 100 ezer forintot jelentett. Egy szombat délután - amikor éppen a hét fáradalmait pihelve aludtam-megszólalt az ágyam mellett egy tenzori hang: „Meghoztuk, gyere le” - Pali volt. Mivel lányok is ültek a mikrobuszban felkaptam elegáns sportzakómat és lementem kipakolni. Közben kérdezte, merre jutnak ki a városból a Bükkön át Eger felé, ezért felajánlottam, hogy egy darabig velük megyek, az

erkélyről bámuló feleségemnek felszóltam, hogy mindjárt visszajö-
vök. 3 nap múlva érkeztem vissza! Először csak Lillafüredig, majd
Hollóstatóig invitált, miközben a jelentős pénz birtokában megáll-
tunk minden útközi ivónál. Nem részletezem: hajnalban már a dél-
egyházi vasút állomáson közölte: a bánya tónál van egy nyaralója,
ami tetőzéséhez egy mesterembert keres, és az én tanácsomat kéri.
Bementünk a hajnali vonatot váró munkásokkal zsúfolt füstös resti-
be. Megpillantott valakit, odahúzott és egy rémulten pislogó em-
berre mutatva felkiáltott: „Itt van az én **ácsművésem!**” A ködös
hajnalban kidöcögünk a meddőhányó végére, ahol egy természetes
műszerláda állt közismert *Schafarzik-féle* építőkö kockákon, előtte
egy antik paraszt-barok szekrény. Pali kulccsal kinyitotta a szek-
rényajtót, amin át betessékelt a ládából kialakított szűkös nyaraló-
jába. Másnap éjjel a gépkocsivezető már nem volt hajlandó tovább
fürikázni bennünket, miközben a Déli pályaudvarhoz értünk. A
resti már zárva volt, de az oldalajtón besurrantunk, ahol a részeg
tömegeből mindjárt három kalauznő ugrott a nyakába. Innen éjsza-
kai szállásra mentünk egy közeli sokemeletes bérházba, amihez
kulcsai voltak. A lakás ajtaján döbbsen láttam a nevet: *Dr Telegdi
Róth Károly*.

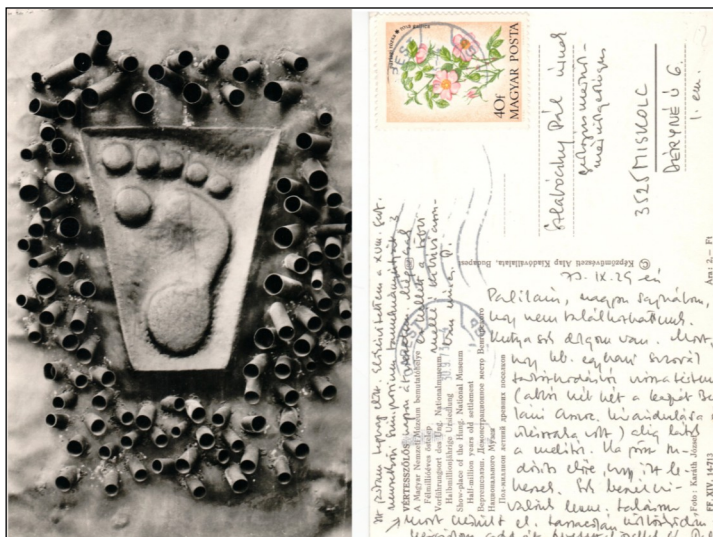
Budapesti metrós fúrasi munkáim idején szerettem volna bevonni a
Duna-kavics rétegek vizsgálatába, de felettese ezt elsumákolta.
Édesanyám is nagy tisztelője volt Palinak, mivel anyáink egy egy-
házi üdülő gyógyfürdőjében anno összeismerkedtek. Szüleim a *Ju-
hász Árpád* féle **TIT Stúdió** közelében laktak, rendszeres hallgatói
voltak Pali előadásainak, többször is meghívtuk ebédre, de soha-
sem érkezett meg. Egy alkalommal - mikor meglátta a zsúfolt te-
rem ajtajába késve érkező Anyámat – abbahagyta az előadást, oda-
lépett hozzá, kézcsók, majd az első sorban ülőket felszólította:
„Helyet kérek a nagyságos asszonyunknak!” (Legközelebb ismét
késve érkező Édesanyám nem volt ilyen szerencsés: Árpád előadá-
sa közben, a zsúfolt hallgatóság között helyet keresve leverte a ve-
títésre kikészített diákat, de Árpád úri módon csak annyit mondott:
„vérzik a szívem”).

Levelezésünkből fent maradt az 1970-es olaszországi útjáról (12. kép), „Ez itt az igazság szája. Ha nem köszöntenélek a legszebb barátsággal: leharagná a kezem.”

Valamint, a Vértesszőlősről „Itt jártam tegnap előtt. Előkészítettem a XVIII. Geof. nemzetközi szimposium tanulmányútját.” küldött képeslapja barátságunkat sugárzó szövegekkel (13. kép).

12. kép

13. kép

Az 1960-as években meghívtuk Miskolcra földtani, barlangász egyesületi tagoknak és egyetemi hallgatóknak tartandó **kvarteorológiai előadásra**. Hosszú szakmai pályámon meghallgattott sok száz előadásból ez örök élményként emelkedik ki! Mindenféle vetítés, tabló nélkül, **csupán egy krétával és egy vázlat cédu-lával a kezében 120 percen át** tudta lenyűgözni a különböző korú és képzettségű félszáz fős hallgatóságát, a végén felállva tapsol-tunk.

Élete talán legnagyobb felfedezése és kudarca az **ÁRPÁD - SÍRJA** story. Erről egy külön előadásban számoltam be a Múzeum körúton tartott 80 éves születésnap megemlékezésünkön, nagyon zavaró körülmények között (14. kép)

KRIVÁN PÁL SZÜLETÉSÉNEK 80. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL EMLÉKÜLÉSRE hívja meg Önt	
Az emlékülés időpontja:	2007. október 18. (csütörtök) 15.00 óra
Helye:	ELTE Bölcsészettudományi Kar Budapest VIII. Múzeum krt. 4/a. Karitanács terem (volt ELTE Ásványtár helye)
P R O G R A M	
Haas János	Bevezető
Visszaemlékezések	
Mensáros Péter:	Kriván Pál élete és munkássága
Dank Viktor:	Kriván-anekdoták I. – Kriván Pál az örökös főtitkár
Kaszap András:	Kriván-anekdoták-II. – Vadász Elemér "hadsegédje"
Kriván Pál nyomában a hazai földtörténet ösvényein kollégák és tanítványok tisztelgése	
Hidasi János:	Kriván Pál és a mérnökgeológia
Horváth Erzsébet:	Löszök, eltemetett talajok és "tufitok" Kriván Pál nyomán
Leél-Össy Szabolcs:	Kriván Pál barlangokkal kapcsolatos munkássága
Szlabóczky Pál:	ÁRPÁD SÍRJA – Fejéregyháza, 1978. Kriván Pál által Előadóra hagyatékolt korabeli sajtó szemléje

14. kép

A régészeti feltárás helyszíne a Magyar Selyemipari Vállalat Bécsi út 269. alatti udvara (15. kép), ahol iroda épület felemelésének földmunkája során vastag és súlyos kétkamrás kőszir szegélye bukkan elő (16. kép). A felfedezés nemzeti jelentősége, kezelése és elhallgatása hasonló a Petőfi sírjáéhoz.

15. kép

16. kép

A történet felidézése egy külön szakülést kívánna, itt csak néhány részletet tudok felvillantani. („*Ez volt az első megpillantás ! Szívet szorongató érzés...Fejéregyháza, 1978. IV. 11. P.*”) 1978 elején egy ködös, esős, latyakos napon találkoztunk egy óbudai presszóban a hivatalosan kiküldött *Parragi Györgyi* régésznővel, aki azt az utasítást kapta: **a lelet mindenképen csak római korú lehet.** Amikor a helyszínt meglátta, sírva fakadt.

A fent említett születésnap megemlékezésre készülve telefonon felkutattam a régésznő leányát és megtudtam, hogy édesanyja belerokkant a történetbe, kórházban fekszik, már nem látogatható. *Ruffy Péter* a Magyar Nemzet magas műveltségű újságírója (akivel mellesleg Édesanyám régi kapcsolatot tartott) felkarolta a témát és ezt mások is követték. A Kossuth-rádióban hetente hangzott el a riport *Palival*, több újságban is fényképes cikk jelent meg (*17. kép*), de az akadémikusok nem támogatták a „rómaiságtól”.

A kettős sír

vannak, a magyarkoriak a sokkal későbbi időből származó rétegpados mészkövből.

— A kettős sírt üresen találták.

— Ez rendkívül érdekes. Fosztogatásról nem beszélhetünk, hiszen a római szarkofágok érintetlenek, azokban arany ékszereket, korall láncot találtunk. Sőt, az egyik római sírban elhelyezett sietem mellett egy avar férfi is fekszik, aki magán viselte a jellegzetes gyöngyözt. A római nő mellett megtaláltuk az aranypénzt is, amit azért tettek a kezébe, hogy Charonnak, az alvilági reveznek kifizesse a viteldíját.

— Anonymus a Gesta Hungarorumban utal arra, hogy Árpádot, akit 907-ben egy kőmederben folyó forrás mellett temettek el Attila király városában, később mashaová szállították.

— Attila városa megvan, a kőmederben folyó forrás is, az üres sír is. Feltehetően, hogy Árpád sírja a fejedelemség idején pogány áldozati helyévé változott. Ezt igazolni is tudjuk. Sok éjszakai tártunk fel a sír körül: a hajdani pogány

Egy csésze kávé **KRIVÁN PÁLLAL**

— Árpád sírjánál foglaltunk az egész ország: igaz, nem igaz? római kori sír, arany fémek nyomai? — mindenki találtat. Professzor úrnak, mint geológusnak, mi a véleménye?

— Mit lennél ott hadd emlékeztessen az tavalyi beszélgetésünkre: akkor azt mondtam, eseménytelen.

forrást, mely a szelvényképzésű géprat látja el 19 fokos ipari vízzel. Feltehetően, hogy a forrást Árpád fejedelemséről nevezték el?

— Lehetséges. Hiszen Óbudának ez a területe fejedelmi település volt. A Gesta a polgári Anquimot Attila király városának nevezi.

— Végeztek-e felkutatásokat

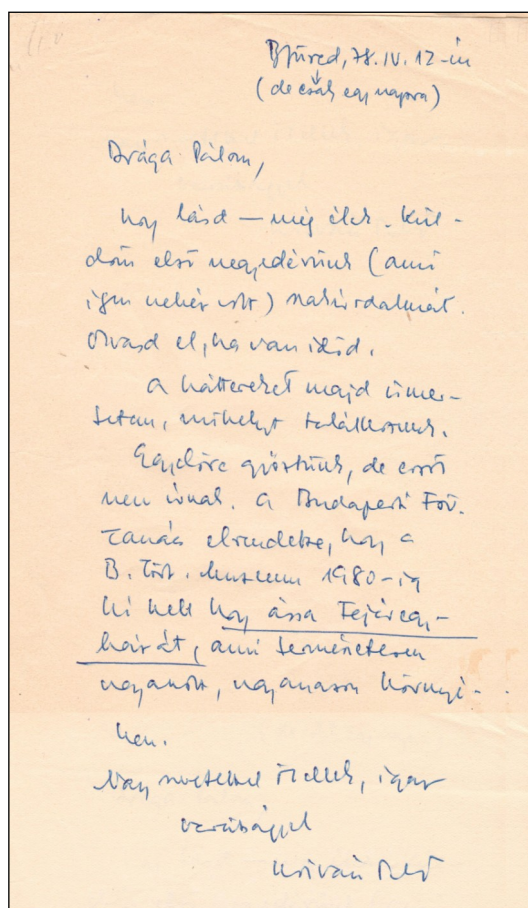
Úgy tudom, ön részt vesz Pées és Eger régészeti munkálataiban.

— Igen, és Óbuda is az én területem. A Budapesti Történelmi Múzeum főigazgatója és munkatársai engem mint szakértőt alkalmaztak, hogy a Kaszás dűlő területén lévő építkezéseknél lényegében megelőző földtani kutatásokat végezzek.

17. kép

Pali a balatonfüredi szívszanatóriumba került, ahonnan levélben (18. kép) tájékoztatott a reménybeli eseményről: „*Drága Pálom, hogy lásd – még élek. Küldöm első negyedévünk (ami igen nehéz volt) szakirodalmát.*” miszerint – és ezt a sajtó is megírta – ***A Budapesti Fővárosi Tanács elrendelte, hogy a Budapesti Történeti Múzeum 1980-ig ki kell, hogy ássa Fejéregyházát, és a leletet (kő paneleket) a Múzeumban meg kell őrizni.*** Szükségesnek tartom megemlíteni, hogy ekkor a Fővárosi Tanács Elnöke *Szépvolgyi Zoltán* volt, akivel mérnöki témákban jó kapcsolatot tartottunk.

Büfűred, H. IV. 12-én
(de csak egy napra)

Drága Pálom,

hogy lásd – még élek. Küldöm első negyedévünk (ami igen nehéz volt) szakirodalmát. Olvasd el, ha van időd.

A háttérrel majd ismeretben, miképpen találkoztam.

Érdeklőre kíváncsi, de erről nem írnak. A Budapesti Fővárosi Tanács elrendelte, hogy a B. Tört. Múzeum 1980-ig ki kell, hogy ássa Fejéregyházát, ami természetesen megannyi, nagyannom környékén.

Van nekem féltűz, igaz az öszi nap

Arvái Pál

18. kép

2007 óta többször is érdeklődtem a Történeti Múzeumnál a lelet hollétéről, de annak ellenére, hogy egymást követő mindkét igazgatóval jó kapcsolatban voltam miskolci származásuk nyomán: érdemi választ nem kaptam! Fontos, hogy Pali nem tényként állította, csak logikusan **feltételezte**, hogy ez az ikersír Árpádot, valamint lovát őrizte a későbbi külpolitikai indíttatású áttelepítéséig. Nem sokkal halála előtt az erre vonatkozó összes újságcikket elküldte nekem.

A kettős kőszír **római korú keletkezése ellen 9 tény** szól:

- a környező római sírok 100 cm-el mélyebben találhatóak,
- a kettős sír a rómaiakétól eltérő paleotalaj rétegekben van,
- kőlapjait más technikával faragták, mint a római szarkofágokat,
- a római sírok kövei ugyanolyan méretűek, mint az egykori temető falrészletének alkotó elemei,
- a kettős sír habarcs anyaga és vasalása sem római eredetű,
- a római sírokat a Táborhegy oldali kőbányák travertínó kaszkád lépcsőzeteinek állékonyabb homlokzataiból, a későbbi kettős sírt már csak a kaszkád medencék visszamaradt fenékrétegeiből faragták,
- a kettős sír az római temetőt határoló kőfal áttörésével, annak tövében épült,
- a kettős osztatú sírládához hasonló római sír még soha nem került elő,
- a III.-IV. századból való római sírokat soha senki nem bolygatta meg, viszont a kettős szarkofágot „hivatalosan” kiürítették, de a nehéz fedő kőlapokat gondosan visszahelyezték.

Ezzel szemben **Árpád sírja mellett szól a következő 7 érv:**

- a lelőhely az Árpád-forrástól mintegy 150 m-re található,
- Anonymus szerint Árpád vezért Attila király városában, egy kis folyó forrása mellett temették el, amit később Fejér-Egyháznak hívtak, (a mai Fehéregyházi utca név emlékeztet erre!)
- a bolygatatlan római sírokban talált emberi csontokkal és üveg-edényekkel szemben a kettős sír ki volt ürítve, közvetlenül mellette 6 kg lócsont darabot, bronz kengyel töredéket és két arasznyi hosszú, középkorúnak látszó vasszöveget találtak,
- a sír körül feltárt égett föld pogány áldozati helyre utal,
- az eltemetett személy és lova csontvázának hiányát pedig az István király idejéből feljegyzett, Árpád holttestének, lovával együttes elszállítása magyarázhatja,
- a térségben végzett korábbi ásatások már számos Árpád-kori leletet eredményeztek, sőt
- a Vasárnapi Újság 1862. szeptember 21. számában olvasható, térkép melléklettel is ellátott cikk tájékoztat arról, hogy Óbudán az Árpád forrás közelében megtalálták Árpád sírját. A Kiegyezés idején ez nem volt a „Hatalom” számára egy kívánatos hír.

A felfedezését bizonyító $9+7 = 16$ érv ellenére, a '80-as évek elején keserűen jegyezte meg Pali: **„Árpádnak most nincs kurzusa!”** – még ma sem?

Summa summárium:

A szakmai karrier mentális lépcsői:
az **ügyesség**, a **szorgalom**, az **okosság**

Legsikeresebb kollégáink mindhárom tulajdonságot bírták, bírják. De mindezek fölött van a csúcs, a **zsenialitás**, ami csak ritkán adatik meg a művészetek és tudományok terén, évszázadonként csak egy-két személyiséggel. **Kriván Pál** ilyen zseni volt, aki olyan szerteágazó, veleszületett tudást árasztott, amit előzőleg nem is tanulhatott. Ezért idéztem előadásom elején a sírbeszédéből.

Ő a magyar geo-géniusz. Szellemét őrizzük!

Szerzői megjegyzés: a művész és tudós géniuszok munkásságának fennmaradásához nélkülözhetetlenek a mecénások és mentorok. Leonardoról, Bachról, Adyról, Einsteinról ma már alig tudnánk valamit is, ha nincsenek a Mediciek, Brandenburgiak, Hatvany-Deutschok és Grossmannok. Pali tragédiája, hogy mentorának *Vadász Elemérnek* távozása után nem akadt utóda, inkább csak irigyei. Ezt igazolja az a durva történet, amikor valaki sürgősen a KFH elnökéhez *Fülöp Józsefhez* hívatta, hamis üzenettel.

*

Benke István Szent Katalinról és Borbáláról szóló fennkölt, vallásos ismertetése után elhangzott Krivanoidák pajzán, frusztrált történeteit felidéző előadást átható csend követte, de az elnöklő *Zsadányi Éva* bátorítására elhangzott néhány visszaemlékezés. Egy alkalommal az ajtajára kitűzött papíron közölte: „Rögtön jövök!” 3 nap múlva valaki ráírta: „50 ezer forint jutalom a megtalálónak !” Tanszékvezetői kinevezését a Pártba való belépéséhez kötötték, de ezt így nem vállalta. Egy társulati vezetőségi megbeszélés során a jelenlevők egymást támadták, mire Pali mint főtítkárr megszólalt: „Tisztelt kollégák, ne egymás lábára taposva torzsalkodjunk, hanem egymás vállára állva tekintsünk előre!”

Utószóként Dr Komlóssy György, Szerzőhöz írt leveléből idézve:

„Istenem, áradt belőle a tudás, a sokoldalú műveltség és a szeretet diákjai felé. Oktatott de úgy, hogy közben ott ült köztünk, még akkor is, ha a katedrán állt. Mit lehetett tőle tanulni? Sok mindent, de mindenekelőtt talán a földtan szeretetét. Kitartott egy életre. Ezúton köszönöm most ezt Neked, de még Neked is, ahogy megemlékeztél róla.”